

POPULARIZACE ARCHEOLOGIE V 21. STOLETÍ: PROČ, JAK A PRO KOHO?

Veronika Mikešová

Tento příspěvek si neklade za cíl vyčerpávajícím způsobem rozebrat současnou popularizaci archeologie, jak by se z názvu mohlo zdát, ale spíše přispět do oborové diskuse, která se občasně vyskytuje v naší odborné literatuře, poslední dobou však mnohem častěji virtuálně na sociálních sítích. Co se týče právě obecného smyslu popularizace, jejího postavení v rámci tzv. public archaeology a dosavadního vývoje u nás, toto téma bylo již před nedávnem podrobně zpracováno (viz *Mikešová 2012*), proto se nyní můžeme věnovat jednotlivým konkrétním problémům a nastolování otázek a podnětů k diskusi v rámci tohoto jinak rozsáhlého tématu.¹

O tom, že archeologie popularizaci a prezentaci ke své existenci potřebuje, tedy rozhodně není pochyb. Jakým způsobem by však měla probíhat, aby byla efektivní, kdo by se jí měl zabývat a jaké by měla přinášet výsledky, to už tak jasné není. Proto je nutné na úvod zmínit jeden důležitý fakt, který si ne každý archeolog plně uvědomuje. Popularizací totiž neoslovujeme jen veřejnost, ale také vědce z příbuzných oborů, kteří se věnují jiným tématům a jejich porozumění archeologii je pro nás mnohdy velmi důležité. A konečně, i většina archeologů se ráda srozumitelným a zábavným způsobem seznamuje s prací svých kolegů. V dalších odstavcích tedy budeme myslet ne na jednu, ale hned na tři cílové skupiny: širokou veřejnost, kolegy archeology a kolegy z dalších vědeckých disciplín.

Jejich zájem o naše popularizační aktivity je nám dobře známý, čemuž odpovídají také výsledky průzkumu veřejného mínění z roku 2012. Na otázku, zda má archeologie v dnešní době smysl, odpovědělo celých 94 % respondentů, že ano, a 28 % z nich by dokonce uvítalo v médiích speciální pořad o archeologii (*Mikešová 2012*). Naše věda má totiž velké privilegium, je vnímána v rovině objevů s rysy nevšednosti, budí překvapení, evokuje dobrodružství a tajemství (*Vencl 2000, 433*). To je právě něco, čeho bychom se neměli za žádnou cenu zříkat, ale naopak toho využít k upoutání pozornosti a postavení základního kamene k další edukaci. Vidíme tedy, že okolnosti jsou velmi příznivé a důvody jasné. Čím bychom se tedy měli nyní zabývat, jsou moderní přístupy, hledání cest a formulování otázek, které nás mohou posunout dále.

Stěžejní proměnou prochází celý přístup k prezentaci a popularizaci. Tak jako se archeologie sama stává stále více interdisciplinární, i její výstupy vně oboru vyžadují stále větší míru interdisciplinarity jejich autorů. Vyčleňuje se nám tak vlastně zcela nové odvětví, a tím je archeodidaktika. Termín u nás zavedl Radomír Tichý v roce 2009 v souvislosti s budováním Archeoparku pravěku ve Vřesetech (*Tichý 2009, 84*), s jeho užitím v praxi se však zatím setkáme jen zřídka (např. *Mikešová – Opatrná 2014*). Přitom pojem archeodidaktika přesně vystihuje onen nový přístup k prezentaci, popularizaci a edukaci archeologie, který nelze schovat pod žádný z dosud používaných termínů. Tak jako například matematika nebo jazyky mají svá pevně daná didaktická pravidla a metody jejich výuky, tak i archeologie se musí řídit specifickými postupy, jak předávat své poznatky. A to nejen studentům oboru, ale také veřejnosti. Mohlo by se zdát, že toto přeci vždy bylo úlohou muzejní pedagogiky, někdy ne zcela správně spojované s muzeologií. To je ovšem zavádějící, neboť muzejní pedagogika je už ze své podstaty prováděna v muzeu a využívá ke své práci muzejních artefaktů. A jelikož popularizace archeologie je dnes již široce rozvinutá i mimo zdi muzeí a pracuje s celou škálou stop minulosti, nejen s movitými artefakty, je nasnadě, že tyto přístupy nelze škatulkovat pod pojem muzejní pedagogika.

Tu navíc často v muzeích provádějí nearcheologové, ať už se jedná o vystudované pedagogy, či zcela jiné vědecké pracovníky. Je jasné, že konkrétní profese převyšují počet studijních oborů a vytvářet stále nové specializace by bylo kontraproduktivní. Proto se zdá být ideálním přístup E. Neustupného,

1 V kontextu České republiky, zahraniční stav a analogie tentokrát ponecháme stranou.

který vidí řešení v dalším krátkodobějším vzdělávání, následujícím po vysoké škole v rámci již vykonávaného zaměstnání (*Neustupný 2005, 382*). Je tedy nutné trvat na tom, aby vzdělávání a popularizaci archeologie prováděli sami archeologové, protože spíše se archeolog naučí, jak předávat poznatky své vědy efektivně, než pedagog nabyde takových znalostí, aby mohl správně reagovat na všechny všetečné otázky z různých období pravěku a středověku. Osobnostní předpoklady a pedagogické nadání totiž má mnoho lidí již v sobě, nezávisle na zvoleném studiu, a jejich následným samostatným rozvíjením se tak i z archeologa může stát velmi zdatný pedagog. O tom, kdo by se tedy měl věnovat archeodidaktice, se již jistě nemusíme dále rozepisovat.

A co konkrétně si pod pojmem archeodidaktika můžeme představit? Je to například způsob výběru předávaných informací, volba obsahu. Archeologie jen u nás za dobu svého působení objevila tolik lokalit, předmětů, kultur, termínů a interpretací toho všeho, že je jasně potřebné určitým způsobem filtrovat to, co budeme dále prezentovat. Aby mohlo dojít k této filtraci informací, je nejprve nutné stanovit si cíle, tedy vědět, co vlastně chceme veřejnosti sdělit. Zde může mnohdy ležet první kámen úrazu. Protože když se zamyslíme nad tím, co by měla široká veřejnost vlastně o nejhlubší minulosti vědět, dostáváme se k tomu, co o ní vědí archeologové a co se vlastně snaží zjistit. Pro některé jsou stěžejní podrobné chronologie v rámci kultur, pro jiné typologie artefaktů, další zase lpí na statistických či přírodovědných analýzách. Právě úlohou archeodidaktiky je pak mít jakýsi nadhled a všeobecný přehled a dokázat z obrovského množství odborných dat a informací vybrat přehledně ty nejpodstatnější s výpovědní hodnotou, srozumitelně je formulovat a vhodným způsobem je předat dál.

Právě způsoby předávání vědeckých poznatků jsou sférou, kde může archeodidaktika čerpat z muzejní pedagogiky. Didaktické prostředky jsou základem každého vzdělávání a nalezneme je ve většině pedagogických příruček. Muzejní pedagogika pak upravuje jejich aplikaci do neformálního vzdělávání a archeodidaktika v nich nachází také mnoho užitečného. V tomto příspěvku není prostor pro detailní rozbor, neboť mnohé z níže uvedeného seznamu by vydalo na samostatný článek, ale pro představu si zde uvedeme několik metod a prvků, které se dosud v prezentaci, popularizaci a edukaci archeologie didakticky osvědčily:²

Objektové učení – metoda využívající konkrétních artefaktů a jejich vlastností k edukaci širších jevů a kontextů s artefakty souvisejícími.

Konstruktivistické učení – metoda založená na vlastní výstavbě a hledání nových informací na základě dříve nabytých znalostí.

Haptické vnímání – vnímání předmětů a okolí pomocí hmatu.

Metoda E-U-R (evokace – uvědomění si – reflexe) – metoda výstavby edukační aktivity, pracující s logickou návazností systému přemýšlení a učení se.

Floweffect – intenzivní prožitek radosti z prováděné činnosti – necháme-li člověka vykonávat aktivitu, v které se mu daří a je mu příjemná, vede to k efektivnějšímu učení.

Dramatická výchova – prvky dramatické výchovy, jako např. hraní rolí, přispívají k motivaci při vzdělávání.

Příběhy – příběhy jsou odpradáвна jedním ze základních způsobů předávání znalostí.

Genius loci – archeologické lokality mají pro veřejnost kouzlo autenticity a regionálního významu.

Experimentální a experienciální archeologie – zprostředkovávají praktické zkušenosti.

Kontext se současností – témata jako odívání, jídlo, bydlení či umění propojují současnost s minulostí, jsou všem dobře známy, vyvolávají zájem a navozují pocit kontinuity dějin.

Digitální technologie a multimédia – při správné aplikaci působí na více smyslů naráz, a tím zefektivňují učení, jsou geograficky neomezené.

Vidíme, že všechny výše uvedené metody a prvky jsou jako stvořené pro archeodidaktické využití. A kromě toho, že slouží ke vzdělávání veřejnosti o archeologii a archeologickém kulturním dědictví, mají další přidanou hodnotu. Archeologie se totiž dotýká mnoha různých témat a oborů, a proto jejím prostřednictvím můžeme u dětí i dospělých rozvíjet komplexní myšlení o světě nejen minulém, ale i současném. Zabýváme tak nejen například do environmentální, společenské či estetické výchovy, ale také do přírodních věd (např. na ukázkách technologie výroby kovů lze zaplout do fyziky, u výkladu o barvení pomocí rostlin zase do chemie). Celkovým archeodidaktickým přístupem je pak možné dosahovat také rozvíjení sensorických a praktických dovedností.

² Autorka čerpá ze svých zkušeností z projektu Národního muzea Archeologie na dosah, kde působila jako redaktorka webu a muzejní pedagožka, z vedení komunitního projektu Cesty archeologie, zaštitěného Ústavem archeologické památkové péče středních Čech, a také z osobních volnočasových zkušeností.

Právě praktické aktivity jsou jedním ze základních pilířů archeodidaktiky. Je to právě výše zmíněná experienciální archeologie (k termínu viz *Smetánka 2004*), která prostřednictvím zkoušení různých minulých technologií a řemesel vede k specifickému prožitku, který umožňuje hlubší pochopení prezentované problematiky. A to neplatí jen pro laickou veřejnost, ale každý archeolog, který si někdy na vlastní kůži něco takového vyzkoušel, potvrdí, že po takovém zážitku se mu pohled na dané téma proměnil. Zkuste si postavit pec a vypálit v ní keramiku, zkuste si půl dne dmýchat měch při hutnění železa, zkuste si ostříhat ovci, vlnu vyčistit, upříst, obarvit a utkat si z ní pásek, zkuste si vyplést a omazat stěny kúlové stavby vlastnoručně vytvořenou mazanicí. Uvidíte, že pak tyto technologie a lidi, které je provozovali, uvidíte zcela jiným pohledem, než jak jste je znali ze stránek a černobílých obrázků odborných publikací. Nepřemýšlejme tedy o těchto aktivitách pouze jako o prostředku popularizace, přemýšlejme o nich také jako o způsobu rozvíjení vlastního archeologického uvažování!

Tímto se již dostáváme k dalšímu rozsáhlému archeodidaktickému poli, a tím jsou archeoparky a archeoskanzeny. O těch toho již bylo napsáno mnoho, ovšem v poslední době, s jejich nárůstem, se vynořují další palčivé otázky. U nás se ukázalo, že co se těchto zařízení týče, odborná archeologie zde narazila na své personální a ekonomické mantinely (protože zde už nejde jen o archeologii, ale také – a to především – o management a ekonomiku) a vyklidila pole své působnosti nearcheologům (*Tichý 2014, 299*). Tím se naprosto ztrácí jakákoli možnost kontroly věrohodnosti a informací zde o archeologii prezentovaných. Proto snad nezbyvá než se usilovně snažit o odbornou spolupráci s archeoparky a archeoskanzeny a také více diskutovat nad možnostmi jejich směřování. Co je vlastně jejich hlavním účelem, mělo by se více dbát na dobové technologie, trvalou udržitelnost či masový zájem veřejnosti? A jdou tyto požadavky vůbec skloubit? To jsou otázky, nad nimiž je potřeba dále přemýšlet a na základě toho se pak snažit reagovat.

Stejně tak odborně neřešená je oblast takzvané Living History, v našem případě spíše Living Prehistory. Oživených akcí s tematikou pravěku či raného středověku stále přibývá, jejich úroveň je však někdy bohužel mizivá. A zde je opět otázka, jaký je cíl těchto akcí? Chceme opravdu pouze ukázat, jaké typy spon se nosily v určité kultuře a jak vyhnuté okraje měla která keramika, nebo nám jde o širší pohled na dobovou společnost a její technologickou vyspělost? Pokud ano, jak toto poznání zprostředkovat? Přístupů je opravdu mnoho, od lpění na rekonstruování pouze archeologicky doložených prvků (včetně přístupu „toto se nenašlo, tudíž to nemohlo existovat“), po naprosto smyšlené rekonstrukce zabíhající svým provedením do světa fantasy. Vzhledem k tomu, že pro značnou část veřejnosti jsou tyto akce často prvotním a někdy jediným kontaktem se světem pravěku a archeologie, měli bychom mít zájem na tom, jak vypadají. Téma vášnivě řešené na sociálních sítích však bohužel v odborném světě jakoby téměř neexistovalo, rekonstrukce minulosti a její prezentace přeci není věda a nelze s ní ztrácet čas.

Archeodidaktika by se však samozřejmě měla zabývat i klasickými přístupy k popularizaci a prezentaci, jako jsou výstavy, publikace, přednášky či exkurze na lokality a výzkumy, čemuž bychom však mohli opět věnovat rovnou několik samostatných článků.³ Můžeme tak alespoň nastínit i přístupy další, kterými jsme se zatím nezabývali výše. Využívání multimédií a digitálních technologií má při aplikaci archeodidaktických principů své jasné pozitivní výsledky a není pochyb, že pro popularizaci archeologie je to velký krok vpřed (podrobně rozpracováno viz *Mikešová 2014*). Co ale přístupy, které se u nás v této sféře objevují jen zřídka a mohou přinést svěží vítr, nové nápady a pohledy? V tomto směru nabízejí zajímavou alternativu intermédiá. Jak již název napovídá, jedná se o spojení více médií v jedno dílo, ovšem ne ve smyslu multimediálního, kdy dochází k navržení několika médií typu zvuk, obraz a text, ale spíše jako skutečné propojení různých forem a disciplín. Podstatný je zde také vstup umění. Intermediální projekt tak může být například kombinací fotografie, projekce, poezie a tance. Na první pohled se může zdát, že toto už je od popularizace archeologie na hony vzdáleno, ale právě chytrým pojetím uměleckého přístupu můžeme tvořit velmi neobvyklé a přesto cenné způsoby, jak svět pravěku přiblížit široké veřejnosti.

Umělecké formy, jako je divadlo, literatura, výtvarná díla, poezie či tanec, jsou totiž aktivitou, kterou lidé provozují od pradávna a dodnes je to jeden z tradičních způsobů předávání příběhů. Je jasné, že konkrétní události pravěku jen stěží zrekonstruujeme, ovšem s využitím archeologických a etnografických pramenů je možné stavět edukativní příběhy a přesto se držet na odborně odpovídající úrovni. Vzpomeňme si na literaturu Eduarda Štorcha či obrazy Zdeňka Buriana a jejich dopad na povědomí veřejnosti o pravěku. Umění navíc určitým způsobem působí nejen na smyslové, ale také na emoční vnímání. Proto i z hlediska didaktického má spolupráce s uměleckými disciplínami svůj význam.

³ Toto téma bylo nejnověji rozpracováno v Certifikované metodice Edukace a prezentace archeologického kulturního dědictví, která byla jedním z výstupů projektu Národního muzea Archeologie na dosah (viz *Mikešová – Opatrná 2014*).

Vzhledem k tomu, že dnešní doba navíc umožňuje výše zmíněný intermediální přístup, který je pro veřejnost atraktivní právě kombinací nových médií s uměleckými aktivitami, byla by škoda ho neaplikovat také v popularizaci archeologie.

Příkladem může být současné pojetí 125. výročí Akademie věd ČR, kdy je věda v rozsáhlé kampani prezentovaná pomocí různých vizuálních prezentací. Tou intermediální byl videomapping *Můj svět zázraků*, vytvořený speciálně k tomuto výročí týmem 3D animátorů a hudebních skladatelů a promítaný v březnu 2015 na budovu Akademie věd na Národní třídě v Praze. Projekce na ploše šíře 90 metrů, doplněná dynamickou hudbou a mluveným slovem, představila historickou budovu jako proměnlivý organismus plný života, kde vznikají nová tajemství vědy. Ohromit estetikou se Akademie rozhodla také prostřednictvím putovní výstavy *Umění vědy*, která je od května do listopadu 2015 k vidění na náměstích velkých českých a moravských měst. Na panelech s velkoformátovými fotografiemi se představuje všech 54 pracovišť Akademie věd a seznamuje tak veřejnost se svými současnými výzkumy. Pozornost je věnována také úspěchům české vědy v posledních 125 letech, vybrané objevy, poznatky a vědecké výstupy ukazují, jak velký vliv má tato instituce na společnost a běžný život každého z nás (více k těmto projektům na www.umenivedy.cz). Rozpočet na takovéto počiny samozřejmě nelze srovnávat s možnostmi samotné archeologie, nicméně jako příklad fungování intermédií ve vědě a inspiraci to lze pojmout.

Všechna výše zmíněná odvětví popularizace by tedy měla být v odborných kruzích řešena také z pohledu archeodidaktického. V souvislosti se vzděláváním tu však jsou další otázky, kterým je potřeba se věnovat a které nás aktuálně velmi pálí. Prvním a nejdiskutovanějším z nich je postoj archeologie k hledačům s detektory kovů. Měli bychom je vzdělávat v archeologii, abychom zamezili těm největším škodám, nebo naopak veškerou komunikaci s nimi ukončit a postavit je skutečně do nelegální roviny, kam v podstatě vyzvedávání archeologického dědictví bez oprávnění patří? Co by se ale pak dělo dál s artefakty, které by i bez našeho posvěcení stejně nacházeli? Jednoznačná odpověď neexistuje, nicméně je potřeba hledat tu nejschůdnější cestu. Jak se ukázalo na Slovensku, absolutní zákaz nefunguje. U nás v současnosti panuje spíše trend vzdělávání detektorářů, přičemž se archeologové snaží přimět je alespoň k dokumentaci terénní situace a odevzdávání nálezů. Tím se však nezastaví jejich samostatná činnost, a archeologie tak stejně přichází o mnoho cenných informací. Zatím se tedy jako nejlepší řešení ukázala možnost úzké spolupráce pod dohledem archeologa.⁴ Tedy přizvat osvědčené a prověřené hledače přímo na výzkum na dohledávky a procházení terénu po výzkumu, nebo s nimi zkoumat lokality již poničené či akutně ohrožené hledači, kteří spolupracovat nechtějí. Díky osobním investicím hledačů do nákupu kvalitních detektorů, jejich zkušenostem a ochotě trávit svůj volný čas dobrovolně na archeologickém výzkumu by se tak mohlo dařit zachraňovat daleko více kovových předmětů, než tomu bylo dosud, protože drobné fragmenty či mince často není možné běžným výzkumem zachytit. Ovšem bylo by utopistické si myslet, že tato forma spolupráce celý problém vyřeší. Vzhledem k počtu vlastníků detektorů na území ČR, kterých je podle odhadů až několik desítek tisíc, a počtu archeologů a výzkumů, samozřejmě není možné všechny podchytit. Je tedy nutné oprostít se od emocí, které často hýbají odbornými diskusemi na toto téma, a pokusit se najít možný postup, jak s tímto obtížně řešitelným problémem archeologie alespoň trochu bojovat. Ač se to mnohým nelíbí, osvěta mezi hledači je zatím asi to nejlepší, co v tomto nyní můžeme udělat.

Druhou, taktéž významnou, ale daleko méně probíranou otázkou, je výuka prehistorie ve školách. Podíváme-li se do Rámcového vzdělávacího programu,⁵ ve vzdělávacím obsahu oboru dějepis zde najdeme jak pro základní školy, tak i pro gymnázia pouze obecné formulace typu „žák by měl pochopit význam dějin jako sdělení minulosti“ či „žák zasadí časově a prostorově hlavní archeologické kultury pravěku“. Je opravdu nutné, aby žáci dokázali zařadit únětickou kulturu, když ani nebudou chápat, co pojem kultura vlastně znamená a k čemu nám tyto znalosti dnes jsou? Právě interpretace prehistorie a její didaktické podání ve školní výuce je stěžejním bodem, kterým by se archeologové též měli zabývat.⁶ Změny by měly začínat už na pedagogických fakultách, neboť mnoho učitelů samo neví, jak s prehistorickou látkou naložit. Pomoci může jak teoretické zapojení archeologů do tvorby učebnic, pedagogických materiálů a přístupů k výuce,⁷ tak také jejich praktická aktivita v rámci výuky na vysokých pedagogických

4 Skvělým příkladem spolupráce, jejímž výsledkem je záchrana stovek kovových artefaktů, byl výzkum laténského sídliště v Týnci nad Labem pod vedením Zdeňka Beneše z ÚAPPŠČ, probíhající na konci roku 2014 a v první půli roku 2015.

5 V online podobě tyto programy najdeme na stránkách Ministerstva školství ČR (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>).

6 Nejnovější teoretické pojetí viz Košta – Opatrná 2014.

školách. Velmi se osvědčily rovněž vzdělávací programy pro školy, pořádané archeologickými institucemi. Zájem pedagogů o ně je poměrně značný a jejich reakce svědčí o tom, že je jim tato aktivita při výuce velmi nápomocná a žáci si z ní odnášejí nové znalosti a pozitivní prožitky spojené právě s archeologií.⁸ Další možností, která však vyžaduje značné odhodlání a vlastní přípravu, je navštěvování hodin dějepisu, věnovaných období pravěku, samotným archeologem. Ne každá škola je však takovéto spolupráci nakloněna a většina archeologů bohužel na tuto činnost nemá čas. Jako zajímavá alternativa se tak jeví zapojení (pedagogicky nadaných) studentů archeologie. Navštěvování škol by pro ně bylo cennou zkušeností, praktickým zpestřením teoretické výuky a také by je v konfrontaci s různými dotazy žáků vedlo k vlastnímu přemýšlení o interpretaci a smyslu dějin. Započítávání této činnosti do školní praxe by pak jistě bylo pro studenty také motivací a umožnilo jim chápat nutnost a způsoby kontaktu se širokou veřejností již během studia.

Výše uvedený nástin aktuálních popularizačních témat se týkal především toho, co chce archeologie veřejnosti sdělovat. V neposlední řadě je ale také důležité klást si otázku, co veřejnost očekává od nás. Usilujeme přeci o to, abychom byli pochopeni, tudíž archeologie nemůže existovat bez širší odezvy (Bouzek 2000, 410). Jak výstižně napsal před téměř deseti lety Jaromír Beneš, časy se v archeologii mění sice tiše a nenápadně, ale o to rychleji (Beneš 2006, 162). V současnosti to platí dvojnásob, neboť nejmodernější technologie přináší nejen do vědy, ale i do její prezentace nové možnosti, a archeologie tak musí čelit nejen svým vlastním výše nastíněným problémům, ale také konkurovat ostatním vědeckým oborům. Protože chceme-li od naší společnosti nejen podporu, ale také financování, musíme jí za to nabídnout odpovídající protislužbu. A tou je právě kvalitní, promyšlená a hodnotná popularizace a zapojení do neformálního celospolečenského vzdělávání.

PRAMENY A LITERATURA

- Beneš, J. 2006: Vysokoškolská archeologie v čase tichých proměn, *Archeologické rozhledy* 58, 159–162.
- Bouzek, J. 2000: Archeologie a humanitní vědy, *Archeologické rozhledy* 52, 409–411.
- Košta, J. – Opatrná, M. 2014: Dějiny pravěku. Muzea a výuka na základních a středních školách, *Muzeum – Muzejní a vlastivědná práce* 52/1, 3–14.
- Mikešová, V. 2012: Archeologie a veřejnost – vztah vědního oboru a laické veřejnosti. Magisterská diplomová práce, Ústav pro archeologii FF UK Praha.
- Mikešová, V. 2014: Přínos multimédií a digitálních technologií pro popularizaci archeologie, *Muzeum – Muzejní a vlastivědná práce* 52/1, 14–20.
- Mikešová, V. – Opatrná, M. 2014: Edukace a prezentace archeologického kulturního dědictví. Certifikovaná metodika. Vznik v rámci projektu NAKI 12DF Archeologie na dosah.
- Neustupný, E. 2005: Vysokoškolská archeologie, *Archeologické rozhledy* 57, 381–389.
- Popelka, M. 2013: Pravěk na stránkách školních učebnic. In: *Veřejná archeologie IV. Sborník referátů ze 4. konference Archeologie a veřejnost*, 30. 5. – 1. 6. 2007. Kamenice nad Lipou, 95–101.
- Smetánka, Z. 2004: Archeologie a experiment, *Dějiny a současnost* 22, 2–5.
- Tichý, R. 2009: Archeopark pravěku ve Vřesetech: základní teze, *Živá archeologie* 10, 83–89.
- Tichý, R. 2014: Archeodidaktika jako alternativa vztahu muzeologie a archeologie. Je prezentace archeologie vědou? In: *Sborník k počtě Jiřího Kalfersta. Archeologie východních Čech – Supplementum 1*. Hradec Králové, 297–302.
- Vencl, S. 2000: Archeologie a etika, *Archeologické rozhledy* 52, 428–441.

7 Jako to činí např. Miroslav Popelka, který je jedním z autorů učebnice *Dějepis. Pravěk a starověk z dílny nakladatelství SPN* a také učebnice pro základní školy a gymnázia *Dějepis 6 z dílny nakladatelství Fraus* a tématu se věnuje také teoreticky (viz Popelka 2013).

8 Autorka čerpá z vlastní zkušenosti s lektorováním programů *Za tajemstvím archeologie v Národním muzeu* a *Pravěk hrou* Ústavu archeologické památkové péče středních Čech.

**POPULARIZATION OF ARCHAEOLOGY IN THE 21ST CENTURY:
WHY, HOW AND FOR WHOM?**

The article presents current topics related to the popularization of Czech archaeology and strives to provoke a debate about this issue. The main topic is archaeodidactics, its characteristics, purpose and attitudes, which can lead to more efficient and meaningful popularization, presentation and education about archaeology. Attention is also paid to increasingly important issues, such as teaching prehistory in schools, managing archaeoparks by non-archaeologists, or reenactment from the area of so-called Living History. The controversial attitude of archaeologists towards metal detectorists is also mentioned. The author of the article tries to present contemporary problems of archaeology in relation to the general public, which the professional archaeological public should consider in its own interest, and outlines possible solutions.

English by Jan Machula